

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
GAZDASÁGI FOLYAMATOK ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA
DOKTORI ISKOLA
VÁLLALKOZÁS GAZDASÁGTAN ÉS MENEDZSMENT ALPROGRAM**

HÉTKÖZNAPI TURIZMUS

A turizmus elmélete és gyakorlata

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Készítette:

Dr. Fekete Mátyás

Témavezető:

Pakainé dr. Kováts Judit

Sopron
2006

1. A témaválasztás indoklása

Annak ellenére, hogy a hazai szakirodalomban az elmúlt években több turizmussal foglalkozó tanulmány, illetve szakkönyv is megjelent, tapasztalható, hogy a turizmus jelenéről és jövőjéről döntő választott tisztségviselők, felső- és középvezetők jelentős része nem rendelkezik szakirányú ismeretekkel. Nem várható el, hogy az államigazgatás és az önkormányzatok valamennyi szintjén csupa-csupa szakember döntsön turizmusfejlesztési kérdésekről, de az igen, hogy ezt kellő megalapozottsággal tegyék – ezt segíti elő ez a munka.

A tervezés társadalmasítása, a közös hang megtalálása az érintettekkel és a külső szakértőkkel, és nem utolsósorban a vállalkozói szférával nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a vágyálmokból megvalósítható, pályázati kiírásokon is eséllyel induló konkrét projektek fémjelezzék a terület- és településfejlesztés idegenforgalmi vetületeit, amelyet szükségszerűen a turisztikai piac determinál a marketingszemlélet és a marketing eszközrendszerének célirányos alkalmazásával.

Az Értekezés megírását az tette időszerűvé, hogy a terület- és településfejlesztésben, a vidékfejlesztésben mind nagyobb hangsúlyt kap a turizmus, egyre több a kiaknázható, de mégis kihasználatlanul maradó lehetőség. Az elmaradt haszon problematikájával szembesülünk mindinkább, amelyről köztudott, hogy nem oly egyszerű kimutatni, viszont annál könnyebb jelentéktelenné nyil-

vánítani. A terület- és vidékfejlesztés már csak az EU gazdasági fejlettségéhez való közelítés szándéka miatt is kulcsfontosságú, miközben a turizmus hozzá tud járulni hosszabb távon a Magyarországon a gazdasági struktúraváltás miatt felerősödött foglalkoztatási gondok megoldásához, a nem kívánatos globalizációs hatások mérsékléséhez és a magyar kulturális örökség ápolásához, gyarapításához.

A tanulmány első része a turizmus elméletének alapjait tekinti át, majd ezt követi a turisztikai tervezést érintő változások bemutatása először elméleti síkon, azután pedig egy saját kutatásra támaszkodó munkára épülő gyakorlati példa levezetése.

Az Értekezés témaválasztása a Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán és Doktori Iskolájában kifejezetten újszerű, amely tükrözi a Kar vezetőinek és neves professzorainak támogatását, valamint a társadalmi-gazdasági igények felismerését. A kutatás elindításához, a téma feldolgozásához nyújtott segítő támogatásukat ezúton is köszönöm.

2. A dolgozat tárgya

A turizmus elmélet gyakorlati alkalmazása a terület- és településfejlesztés, a tudatos turizmusfejlesztés során, a turizmus integrált tervezésének elősegítése, a fejlesztési, szervezési és marketing szemlélet összehangolt alkalmazása egy konkrét kutatáson: Komárom-Esztergom megye példáján bemutatva.

3. A vizsgálat célja

Az Értekezés elkészítésének fő célja, hogy az elméleti alapokat és a mindennapok gyakorlatát ötvözve praktikus segédeszközt adjon mindazok kezébe, akiknek a kapcsolata a turizmussal és felelősége a térség valamelyest több, mint a hétköznapi embereké. Elsősorban azok számára hasznos ez a mű, akik a választott képviselőként vagy valamilyen országos vagy helyi testület, szervezet tagjaiként találkoznak turisztikai fejlesztési elképzelésekkel, és döntés-előkészítő, netán döntési helyzetben vannak, illetve azoknak, akik ilyen pályára készülnek. Segítséget jelenthet továbbá ez az Értekezés mindazon testületek vagy szervezetek fő- és részfoglalkozású munkatársainak, a végrehajtó apparátusok dolgozóinak is abban, hogy a turizmus alapjaival megismerkedve felelősen és a külső szakértőkkel együtt gondolkodva minél eredményesebben tudják valóra váltani régiójuk, megyéjük, kistérségük, településük turizmusfejlesztéssel kapcsolatos terveit.

4. Tézisek – kérdések és hipotézisek

- a) Komárom-Esztergom megye rendelkezik olyan adottságokkal és turisztikai kínálattal, amelyik bel- és külföldön egyaránt versenyképes, vagy azzá tehető. Kiválaszthatók és fejleszthetők azok a kulcsterületek (alapvető idegenforgalmi termékek), amelyek igazodnak a nemzetközi kereslet trendjeihez, és a turisztikai bevételeket döntő mértékben befolyásolják.

- b) Kijelölhetők azok a kistérségek illetve települések, amelyek a megye idegenforgalmának motorját képezik, amelyekre a környező települések felfűzhetik a maguk komplementer jellegű szolgáltatási csomagjaikat.
- c) Kiválaszthatók azok az egyedi objektumok (települések, létesítmények vagy attrakciók), amelyek önálló fejlesztési projektjét érdemes kiemelten kezelni és támogatni.
- d) A térségi összefogással a turisztikai termékfejlesztés hatékonysága és versenyképessége megteremthető az amúgy vonzásszegény vidékeken is.
- e) A megyei önkormányzat nem csak szavakban, de tettekkel bizonyíthatóan teljesíti törvényben előírt kötelezettségét a térség idegenforgalmának szervezését illetően.

5. A vizsgálatok eredményei, következtetések

- a) A primer kutatás tapasztalatait összegezve megállapítható, hogy Komárom-Esztergom megye jelenlegi turisztikai kínálata nem specifikált a kínálati-szerkezet, vagy a várt vendégkör alapján. A megyének sem a hazai, sem pedig a nemzetközi turisztikai piacon nincs jól beazonosítható, környezetétől megkülönböztető arculata. A turisztikai termék-képzés a megyében spontán jellegű, megyei szinten finanszírozás nem támogatott, a legtöbb esetben a programgazdától,

a vállalkozások lehetőségeitől függ. Jelentős, nemzetközi piaci értékű termékek még nem alakultak ki.

Annak ellenére, hogy a megyében sok a természeti, illetve kulturális-, épített érték, ezek piaci súlya a potenciális lehetőségekhez viszonyítva nagyon alacsony.

A megye hangsúlyos turisztikai fogadó területeit nagyobb történelmi városai, és összefüggő, erdős térségei alkotják. A vízparti lehetőségek kihasználatlanok.

A megye turisztikai kínálatának vonzerő értéke térségenként nagyon különböző. A megye fejlesztendő központjai: Esztergom, Komárom, Bábolna és Kisbér, Tata, valamint a Duna vonalára felfűzhető települések által alkotott térségek. A mozaikszerűen megjelenő potenciális vonzerők csoportba szervezhetők, egyedi arculattal rendelkező terméké alakíthatók.

A fejlesztési irányvonalak:

- Kulturális és örökségturizmus
- Aktív turizmus
- Gasztronómia és borkultúra
- Falusi turizmus
- Konferencia és kongresszusi turizmus
- Gyógyturizmus

Az *országos turizmusfejlesztési koncepció* fejlesztési programjába, majd legújabban *a nemzeti turizmusfejlesztési stratégiához* a megye elsődlegesen a következő témákban tud csatlakozni: kulturális- és örökségturizmus, termál- és gyógyturizmus, kerékpáros- és lovas turizmus.

A körvonalazódó jövőkép szerint a termékfejlesztésekkel párhuzamosan, a megyében végzett rendszeres piackutatás eredményeit a beruházók felhasználják a vonzerők és a csatlakozó szolgáltatások fejlesztési irányainak meghatározásában. A fejlesztések, és a piaci értékesítés koncentrációja következtében, a megyébe látogató turisták összetétele folyamatosan átalakul. Megfelelő program és szálláshely kapacitás biztosítása mellett, a szervezett formában, csoportosan érkező vendégek száma növekszik. A megyében kialakulnak a belföldi családok üdülési célterületei. A programválaszték bővülésével a vendégéjszakát töltő turisták átlagos tartózkodási ideje is növekszik.

A megye turizmusának fenntarthatóságát a megfelelő feladatkörökkel és döntési kompetenciákkal rendelkező szervezeti háttér, a több szinten képzett szellemi bázis, az eredmény orientált, tervszerű végrehajtás, az együttműködési készség és a rendszeres eredménykövetés biztosítja.

Rendszerben gondolkodás és cselekvés lesz a jellemző. Tudatos és ellenőrzött lesz a fejlesztések szervezése, végrehajtása.

- b) A kutatás során kijelölésre kerültek azok a kistérségek illetve települések, amelyek a megye idegenforgalmának motorját képezik, amelyekre a környező települések felfűzhetik a maguk komplementer jellegű szolgáltatási csomagjaikat.

A markáns turisztikai termékek területi központjaiból, turisztikai csomópontok alakulnak ki Komárom, Esztergom, Bábolna-Kisbér és Tata térségében, valamint a Duna mentén. A csomópontok turisztikai infrastruktúrája a kínált termék jellemző piaci célcsoportjainak igényeit elégítik ki.

A turisztikai csomópontok 25-30 km-es körzetében (turisztikai vonzáskörzet, háttértelepülések) működő turisztikai vállalkozások üzleti alapját, a turisták kiszolgálása és kiegészítő programok biztosítása adhatja.

Belátható időn belül a megye turizmusának a színvonalas kiszolgáló infrastrukturális háttér biztosíthat alapot. A turizmus infrastruktúrája a termékfejlesztésekkel párhuzamosan, azok színvonalához illeszkedve folyamatosan fejlődik.

Megvalósítható a közlekedési rendszer és a turisztikai gócpontok kapcsolati igényeinek harmonikus együttműködése.

A turisztikai gócpontokhoz illeszkedő, egységes információs hálózat alakul ki. Biztosított az információs pontok közötti rendszeres, koordinált információáramlás. Megteremtődik a szolgáltatók és információs pontok érdek és motivációs kapcsolata.

- c) A kutatás egyik fő eredménye azoknak az egyedi objektumoknak (településeknek, létesítményeknek vagy attrakcióknak) a kijelölése, amelyek önálló fejlesztési projektjét érdemes kiemelten kezelni és támogatni. Ilyenek pl. Esztergomban a Vár és a Bazilika, Komáromban a Monostori erőd, Tátán a Fényes-fürdő és az Öreg-tó a kapcsolódó létesítményeivel és programjaival, ill. Kisbér és Bábolna, mint lovasturisztikai központok.
- d) Beigazolódott, hogy térségi összefogással a turisztikai termékfejlesztés hatékonysága és versenyképessége az amúgy vonzásszegény vidékeken is megteremthető. Ezt a megállapítást támasztotta alá a helyi Falusi Turizmus Egyesület több esztendőes eredményes működése is. Tát a nemzetiségi kapcsolatok turisztikai kiaknázásának jó példáját képviseli hosszú idő óta. Speciális egyben egyedülálló együttműködés alakult ki a Pannonhalmi Apátság a Monostori erőd és a Bábolnai Lovasudvar között. Ugyanakkor megerősítést nyert, hogy versenyelőnyhöz csak az együttműködések juttathatják a megyét, valamint a turisztikai tájegységeket.

e) A megyei önkormányzat jelen esetben nem csak szavakban, de tetteikkel bizonyíthatóan is teljesítette törvényben előírt kötelezettségét a térség idegenforgalmának szervezését illetően, habár a vonatkozó szabályozás nem kellően ösztönző erejű.

Igazolást nyert, hogy a régió és a megye a jelenlegi formájukban nem alkalmasak és nem is érdekeltek az igazi turizmusfejlesztésben. A települések egy része sokkal előbbre tart bármelyiküknél. A külső szakértő és a tanácsadó pedig nem kerülheti meg az integrált tervezés elvét, igazodnia kell a turisztikai tervezés arany-szabályához: A tervezési folyamatba célszerű mindenkit bevonni, megkérdezni, akinek a későbbiekben beleszólása, netán voksa lesz (lehet) a stratégiához kapcsolódó operatív programok és alprogramok kidolgozásánál és megvalósításánál.

Igazolást nyert az a feltevés is, hogy a stratégia kidolgozása és kivitelezése nem nélkülözheti sem a folyamatos kézben- és karbantartást, sem pedig az állandósított publicitást, különben a fiók mélyére kerülhet ez is, mint annyi más terv az elmúlt évtizedekben. Ki kell dolgozni a turizmusstratégia folyamatos roadshow-jának rendszerét és anyagi fedezetét. Beigazolódtott, hogy a turisztikai szemlélet erősítése érdekében rendszeres képzés és továbbképzés (lenne) szükséges a vidékfejlesztésben, a terület- és településfejlesztésben döntési helyzetben lévő választott tisztségviselők és a polgármesteri hivatalok érintett munkatársai számára.

6. Összefoglalás

Komárom-Esztergom megye a turizmus ágazatát tekintve is kettészakított terület. A keleti területek érdek- és piaci kapcsolatai erőteljesebben kötődnek a fővároshoz és a szomszédos területeihez, mint a megye többi részéhez. A megyei önkormányzat által kisugárzott kohéziós erő nem képes ellensúlyozni a megosztottságot, amely a két turisztikai régióhoz tartozásban is megnyilvánul.

A megyében sok a helyi kezdeményezés és az azonos cél érdekében létrejövő civil szerveződés. Ez a fejlődés fontos alapja, mivel nagyobb mozgatóerő, mint a felső szintről történő intézkedés.

A megye támogatja a turizmus fejlődését, ugyanakkor a törvényben meghatározott gazdálkodási rendszere nem teszi lehetővé, hogy anyagilag a jelenleginél jobban járuljon hozzá a fejlesztésekhez. A fejlesztési tervekből hiányoznak a kompetenciák szerint lebontott feladatok, ebből következően a jó tervezésnek csak kevés esetben lett folytatása a megvalósítás.

Még nem alakult ki a megye integrált szervezete a turizmus területén, csak egyes szereplői működnek - többségükben önállóan.

A felsorolt problémák, eredmények és a megoldásra váró feladatok mind azt mutatják, hogy a turizmus integrált tervezésének gondolata, a folyamatos termékfejlesztés és a bevált marketing eszközökre támaszkodó intenzívebb piaci jelenlét a megye számára hosszabb távon feltétlenül kifizetődő lesz.

Fontos feladat a szakképzettségi szint emelése, valamint a döntési pozícióban lévők felkészítése feladataik ellátására – ehhez kívántam hozzájárulni ezzel a munkámmal.

7. A szerzőnek a dolgozat témakörében megjelent publikációi, ill. kutatásai

FEKETE M. (1985): Az idegenforgalom néhány fő kérdése (OIH részére készített tanulmány), NOVORG-KERSZI Budapest

FEKETE M. (1985): Együttműködési lehetőségek a magyar és csehszlovák határmenti területek idegenforgalmi kapcsolataiban (OIH részére készített tanulmány, NOVORG-KERSZI Budapest

FEKETE M. (1985): Előzetes koncepció a Sopron-Kőszeg-Kőszeghegyalja üdülőkörzet kiemelt üdülőterületté nyilvánításáról (résztanulmány), VÁTI Budapest

FEKETE M. (1988): Szigetköz idegenforgalmi hasznosítása – MTESZ Munkabiz. tagjaként, Győr

FEKETE M. (1989): Az Alpok-Adria munkaközösség – egy lépés a Közös Piac felé, Idegenforgalmi Közlemények, 1989/4.sz. és Fogyasztási Szolgáltatások 23. évf. 1990/3.sz.

FEKETE M. (1989): Az egységes európai piac 1993 után, hatása a magyar idegenforgalomra, NOVORG-KERSZI Budapest

FEKETE M. (1989): Idegenforgalom a magyar-osztrák határmenti területeken, ezen belül kiemelten Győr-Sopron megye és Burgenland térségében (MTA Regionális Kutatások Központjának felkérésére), Győr

- FEKETE M. (1992): Duna-projekt, a Duna-táj bemutatása (Feltárás, elemzés, koncepció), Győr
- FEKETE M. (1992): Győr-Moson-Sopron Megye idegenforgalmi koncepciója (modell a területi idegenforgalmi irányítás, öngazgatás és koordináció új rendszerére), Győr
- FEKETE M. (1993): Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési koncepciója (résztanulmány), KHVM ill. KÉÉ-MTA RKK, Győr
- FEKETE M. at al. (1994): A kék Duna, a magyarországi Duna-szakasz idegenforgalmi bemutatása (társszerzőként és főszerkesztőként), MTESZ-INTERSERVICE Ltd., Győr-Budapest
- FEKETE M. at al. (1994): Tápió-völgyi önkormányzatok turisztikai koncepciója, KVIF Budapest
- FEKETE M. at al. (1997): Gébárt-völgyi termálprojekt, VÁTI Budapest
- KASPAR C. & FEKETE M. (1997): Turisztikai alapismeretek 1-2., KVIF Budapest
- KASPAR C. & FEKETE M. (1997): Turisztikai menedzsment 1-3., KVIF Budapest
- FEKETE M. at al. (1998): Budapesti agglomeráció területfejlesztési koncepciója, URB Kft Budapest
- FEKETE M. at al. (1998): CEBA Győr-Moson-Sopron Megyei Kézikönyv, CEBA Kiadó-FEKETE M., (szerkesztő és társszerző)
- FEKETE M. (1999): Üdülöhely-tervezés, KVIF Budapest
- FEKETE M. (2000): Vág-Duna-Ipoly Eurorégió idegenforgalmi koncepciója, VDI Fejlesztési Kht, Tatabánya

- FEKETE M. (2000): Vág-Duna-Ipoly Eurorégió turizmusának fejlesztési lehetőségei, *Turizmus Bulletin*, IV. évf. 3. sz., 2000. szept.
- FEKETE M. (2002-2003): Nyugat-Dunántúli Turisztikai Koncepció monitoringozása és felülvizsgálata, MTRt. Budapest
- FEKETE M. at al. (2002): Győr a XXI. század küszöbén, CEBA Kiadó, Kaposvár
- FEKETE M. at al. (2002): Komárom-Esztergom megye turisztikai stratégiája (Inn-Side Kft-vel konzorciumban), Tatabánya
- FEKETE M. (2004): Győr-Moson-Sopron Megye Kézikönyve, Magyarország Régiói – Nyugat-Dunántúl, 13-47. és 80-82. o., CEBA Kiadó, Kaposvár
- FEKETE M. (2004): Magyarország csatlakozása és az idegenforgalom, *Mosoni Megyei Műhely*, 2004/1.
- FEKETE M. (2005): Falusi turizmus – áttekintés, Falusi Turizmus Tájékoztató, FATOSZ 2005. 1-2. szám, 25-30. o.
- FEKETE M. at al. (2006): Nyugat-Dunántúli Turisztikai Koncepció (team tagként), Limex Kft, Szombathely

